

**PROVISION OF PREVENTIVE MEDICAL SERVICES TO
CITIZENS RETURNING FROM MIGRATION AND THEIR
FAMILY MEMBERS: THE EXPERIENCE OF UZBEKISTAN AND
THE ROLE OF THE PATRONAGE NURSE**

Khaydarova Mayram

Yangiyer City, Sirdaryo Region Nurse at Family Polyclinic No. 37

Xaydarovamaryam360@gmail.com

Abstract

This article analyzes the measures established in Uzbekistan and their implementation at the regional level to provide preventive healthcare to returning migrants and their family members. It presents official information on free medical examinations, family polyclinic services, universal progressive home visiting, and healthcare workforce training. The provision of services tailored to individuals' health status and needs, as well as preventive healthcare coverage across age groups, from infants to older adults, is discussed. Recommendations are proposed for evaluating the performance of home-visiting nurses and developing a "Best Home-Visiting Nurse" initiative.

Keywords

Uzbekistan, labour migration, preventive medical examinations, home-visiting nurse, family polyclinic, universal progressive home visiting, family health.

**MIGRATSIYADAN QAYTGAN FUQAROLAR VA ULARNING OILA
A'ZOLARIGA PROFILAKTIK TIBBIY XIZMAT KO'RSATISH:
O'ZBEKISTON AMALIYOTI VA PATRONAJ HAMSHIRASINING O'RNI**

Xaydarova Mayram

Sirdaryo viloyati Yangiyer shaxri 37-sonli oilaviy poliknika xamshirasi

Annotatsiya. Maqolada O'zbekistonda migratsiyadan qaytgan fuqarolar va ularning oila a'zolariga profilaktik tibbiy yordam ko'rsatish bo'yicha belgilangan

choralar hamda hududiy amaliyot tahlil qilinadi. Bepul tibbiy ko‘rik, oilaviy poliklinika faoliyati, universal-progressiv patronaj va tibbiyot xodimlarini tayyorlashga oid rasmiy ma’lumotlar yoritiladi. Aholiga salomatlik holati va individual ehtiyojiga mos xizmat ko‘rsatish, chaqaloqlardan keksalargacha bo‘lgan yosh guruhlarini profilaktik yordam bilan qamrab olish masalalari muhokama qilinadi. Patronaj hamshirasi faoliyatini baholash va “Eng yaxshi patronaj hamshirasi” tashabbusini shakllantirish bo‘yicha takliflar beriladi.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, mehnat migratsiyasi, profilaktik tibbiy ko‘rik, patronaj hamshirasi, oilaviy poliklinika, universal-progressiv patronaj, oila salomatligi.

**ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ПРОФИЛАКТИЧЕСКИХ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ
ГРАЖДНАМ, ВЕРНУВШИМСЯ ИЗ МИГРАЦИИ, И ЧЛЕНАМ ИХ
СЕМЕЙ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА И РОЛЬ ПАТРОНАЖНОЙ МЕДСЕСТРЫ**

Хайдарова Майрам

г. Янгйер, Сырдарьинская область Медицинская сестра семейной поликлиники № 37

Аннотация. В статье анализируются меры, принятые в Узбекистане, и их реализация на региональном уровне в целях обеспечения профилактической медицинской помощью граждан, вернувшихся из миграции, и членов их семей. Представлена официальная информация о проведении бесплатных медицинских осмотров, услугах семейных поликлиник, системе универсального прогрессивного патронажа на дому, а также о подготовке медицинских кадров. Рассматриваются вопросы предоставления услуг с учетом состояния здоровья и потребностей отдельных лиц, а также охват профилактической медицинской помощью различных возрастных групп — от младенцев до пожилых людей. Предложены рекомендации по оценке эффективности работы патронажных медицинских сестер и разработке инициативы «Лучшая патронажная медицинская сестра».

Ключевые слова: Узбекистан, трудовая миграция, профилактические

“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

медицинские осмотры, патронажная медицинская сестра, семейная поликлиника, универсальный прогрессивный патронаж, здоровье семьи.

Kirish. O‘zbekistonda migratsiyadan qaytgan fuqarolarni qo‘llab-quvvatlash bandlik, ijtimoiy yordam va tibbiy xizmat bilan bog‘liq yo‘nalishlarni qamrab olmoqda. Qaytgan shaxsning jamiyatga moslashuvida salomatlik holati muhim ahamiyatga ega: mavjud kasallikni nazorat qilish, xorijda boshlangan davolashni davom ettirish va zarur profilaktik xizmatlardan foydalanish uning mehnat hamda oilaviy hayotga qaytishiga yordam beradi. Bu jarayonda oila a‘zolari ehtiyojlarini ham hisobga olish zarur. Bolalar, ayollar, mehnat yoshidagi shaxslar va keksalarning tibbiy ehtiyojlari turlicha bo‘lgani sababli profilaktik yordam oilaviy va individual yondashuvni uyg‘unlashtirishi kerak. O‘zbekistonda ushbu yo‘nalishda amalga oshirilayotgan ishlarni hujjatlar va hududiy misollar asosida tahlil qilish, patronaj hamshirasining o‘rnini ochib berish hamda xizmatni takomillashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqishdir.

O‘zbekistonda bepul tibbiy ko‘rikning yo‘lga qo‘yilishi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-apreldagi PF–59-son Farmoni migratsiyadan qaytgan shaxslarni qo‘llab-quvvatlashda muhim huquqiy asos bo‘ldi. Hujjatda 2024-yil 1-iyundan mehnat migratsiyasidan qaytgan shaxslar va ularning oila a‘zolarini bepul tibbiy ko‘rikdan o‘tkazish, ijtimoiy ahamiyatli kasalligi bor qaytgan shaxslarga esa kafolatlangan hajmlar doirasida bepul tibbiy yordam ko‘rsatish amaliyotini yo‘lga qo‘yish belgilangan.

Mazkur chora tibbiy yordamni qaytgan fuqaroning o‘zigagina emas, uning oilasiga ham yo‘naltirishi bilan ahamiyatlidir. Bunda bepul ko‘rik va keyingi davolashning moliyalashtirish doirasini farqlash kerak: ko‘rikning bepul tashkil etilishi barcha qo‘shimcha xizmatlarning cheklanmagan tarzda bepul bo‘lishini anglatmaydi.

Farmonda qo‘llanilgan ta’rifga ko‘ra, mehnat migratsiyasidan qaytgan shaxslar xorijda uch va undan ortiq oy mehnat faoliyati bilan shug‘ullanib, yashash manziliga

“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

qaytganiga bir yildan ko‘p bo‘lmagan shaxslardir. Bu ta’rif tegishli qo‘llab-quvvatlash choralarining maqsadli guruhini aniqlashtirishga xizmat qiladi.

O‘zbekistonda migrantlar ishtirokidagi profilaktik tadbirlarning hududiy misollari ham mavjud. Ko‘rik tuman hokimligi, tibbiyot birlashmasi hamda Oila va xotin-qizlar bo‘limi hamkorligida o‘tkazilgan. Tadbirga tajribali shifokorlar, ultratovush va elektrokardiografiya uskunalari jalb qilingan. Unda yosh oilalar, “Ayollar daftari”dagi xotin-qizlar hamda migratsiyadan qaytgan fuqarolarga e’tibor qaratilib, jami 200 nafar fuqaro ko‘rikdan o‘tkazilgan. Ushbu misol profilaktik tadbirlarni mahalliy tashkilotlar hamkorligida aholiga yaqin joyda o‘tkazish imkoniyatini ko‘rsatadi. Bunday tadbirlar haqidagi hisobotlarda keyingi bosqich natijalari — qancha shaxs qo‘shimcha tekshiruvga yuborilgani, davolash boshlagani va kuzatuvga olingani ham aks etsa, amaliy samaradorlikni aniqroq baholash mumkin bo‘ladi

Oilaviy poliklinikada migrantlar bilan ishlash tartibi

Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 20-iyundagi 384-son qarori bilan bog‘liq birlamchi tibbiy-sanitariya yordamini takomillashtirish tajriba-sinovida migrantlarni ko‘rikdan o‘tkazish jarayoni batafsil ko‘rsatilgan.

**“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026**

Unda chet elda uch oydan ortiq bo‘lgan shaxslar ro‘yxatini hududiy ichki ishlar organlari tomonidan oilaviy poliklinikaga taqdim etish va yangilab borish nazarda tutiladi. Patronaj hamshirasi ro‘yxat asosida ko‘rik rejasini tuzadi va fuqarolarni chaqiradi. Dastlabki baholashdan so‘ng oilaviy shifokor ko‘rik o‘tkazib, zaruratga muvofiq laborator, instrumental tekshiruvlar yoki mutaxassis maslahatiga yo‘naltiradi. Kasallik belgilari aniqlansa, tegishli tibbiy yordam tashkil etiladi. Bu tartibning qo‘llanishini tajriba-sinov doirasi bilan birga tushuntirish lozim.

Mazkur modelda patronaj hamshirasi aholi bilan tibbiyot muassasasi o‘rtasidagi tashkiliy aloqa bo‘g‘ini sifatida namoyon bo‘ladi. Shifokor esa klinik qarorlar va davolash yo‘nalishini belgilaydi. Vazifalarning bunday taqsimlanishi ko‘rikning izchilligini ta‘minlashga xizmat qilishi mumkin.

BMTning O‘zbekistondagi jamoasi 2022–2023-yillardagi ijtimoiy xizmatlar tizimini o‘zgartirish qo‘shma dasturi yakunlari haqida xabar berib, erta aniqlash va erta aralashuv tizimi doirasida 50 ming patronaj hamshirasi o‘qitilganini bildirgan. Ushbu ma’lumot migrantlarga oid alohida loyiha emas, kengroq ijtimoiy va profilaktik xizmatlar dasturiga tegishlidir.

“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Bu ishlar patronajni faqat tashrifni qayd etish faoliyati sifatida emas, oiladagi ehtiyojlarni erta aniqlash va tegishli yordamga ulash mexanizmi sifatida rivojlantirishga zamin yaratadi. Migratsiyadan qaytgan oilalar bilan ishlashda ham ushbu tajribadan foydalanish mumkin.

Aholiga holatiga mos xizmat ko‘rsatish va barcha yoshlarni qamrab olish

Profilaktik yordamning asosiy tamoyili-fuqaroga salomatlik holati, yoshi va individual ehtiyojiga mos xizmat ko‘rsatishdir. Shu ma’noda “0–100 yoshgacha qamrab olish” butun hayot davomida yordamning uzluksizligini ifodalaydi. Bu barcha yoshdagilarga bir xil tekshiruv buyurish yoki 100 yoshdan oshganlarni cheklash degani emas. O‘zbekistondagi ona-bola patronaji tajribasini barcha yosh guruhlariga avtomatik tatbiq etilgan tayyor tizim deb ko‘rsatish to‘g‘ri bo‘lmaydi. Barcha yoshlarni qamrab olish maqolada oilaviy tibbiyot va patronaj hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan taklif sifatida ilgari suriladi.

Bunda bolalar uchun yoshiga mos profilaktika va rivojlanish kuzatuvi, mehnat yoshidagilar uchun kasbiy ta’sirlar hamda mavjud kasalliklarni baholash, keksalar uchun esa surunkali kasalliklar nazorati va parvarish ehtiyojlariga e’tibor berilishi mumkin. Tekshiruvlarning hajmi amaldagi klinik protokollarga muvofiq belgilanadi. Migratsiyadan qaytganlikning o‘zi barcha shaxslar uchun bir xil kasallik xavfini bildirmaydi. JSST tekshiruvlar kamsitishsiz, xabardor rozilik va maxfiylikka rioya etilgan holda o‘tkazilishi hamda davolashga kirish bilan bog‘lanishi kerakligini ta’kidlaydi.

Ko‘rib chiqilgan tajriba asosida uch yo‘nalishni ustuvor deb hisoblash mumkin.

Birinchidan, fuqarolarga bepul ko‘rikdan foydalanish manzili, tartibi va xizmat doirasi haqida aniq axborot yetkazish zarur. Huquqning mavjudligi haqida bilmagan shaxs undan foydalana olmaydi.

"SOG'LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Ikkinchidan, bir martalik ko'rikni qayta kuzatuv bilan bog'lash kerak. Patronaj hamshirasi va oilaviy shifokor hamkorligida keyingi tashrif, tavsiya etilgan tekshiruv va davolashga ulanish holati aniqlashtirilishi maqsadga muvofiq.

Uchinchidan, hisobotlarda umumiy ko'rik sonidan tashqari migrantlar va oila a'zolari qamrovi, yosh guruhlar, keyingi yordamga yo'naltirish va uning bajarilishi ko'rsatilishi kerak. Bunda shaxsiy tibbiy ma'lumotlar himoyalaniib, natijalar umumlashtirilgan shaklda tahlil qilinadi.

O'zbekistonda migratsiyadan qaytgan fuqarolar va ularning oila a'zolariga profilaktik yordam ko'rsatish bo'yicha huquqiy choralar, hududiy tibbiy ko'riklar hamda patronaj xodimlarini tayyorlashga oid amaliy ishlar mavjud. Keyingi vazifa - ushbu ishlarni aholining holatiga mos, barcha yosh guruhlarini hisobga oladigan va qayta kuzatuv bilan yakunlanadigan xizmatga aylantirishdir. Patronaj hamshirasining kasbiy salohiyati va mehnatini sifat mezonlari asosida rag'batlantirish bu jarayonni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

“SOG’LIQNI SAQLASHDA YANGI YONDASHUVLAR”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

1. ***O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti.*** (2024). *Mehnat migratsiyasi jarayonlarini takomillashtirish hamda xorijda vaqtincha mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan shaxslarni qo‘llab-quvvatlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida.* PF–59-son Farmon, 4-aprel.
2. ***O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi.*** (2025). *Respublikada aholiga birlamchi tibbiy-sanitariya yordamini ko‘rsatish tizimini takomillashtirish bo‘yicha tajriba-sinov loyihasini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.* 384-son qaror, 20-iyun.
3. ***UNICEF O‘zbekiston.*** *Patronajning universal-progressiv modeli bo‘yicha materiallar taqdim etilishiga oid xabar.* 9-mart, 2021.
4. ***BMTning O‘zbekistondagi jamoasi.*** *BMTning ijtimoiy xizmatlar ko‘rsatish tizimini o‘zgartirish qo‘shma dasturining yakuniy yig‘ilishi.*
5. ***World Health Organization.*** *Refugee and migrant health: Questions and answers.*